Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

17. července 2014*

„Sociální politika — Článek 141 ES — Rovnost odměňování mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví — Předčasný odchod do důchodu s okamžitým vyplácením důchodových dávek — Bonifikace za účelem výpočtu starobního důchodu — Výhody, které požívají převážně úředníci ženského pohlaví — Nepřímá diskriminace — Objektivní odůvodnění — Skutečná snaha o dosažení dovolávaného cíle — Konzistentnost při uplatňování — Článek 141 odst. 4 ES — Opatření určená ke kompenzaci nevýhod v profesní kariéře pracovníků ženského pohlaví — Nepoužitelnost“

Ve věci C-173/13,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím cour administrative d’appel de Lyon (Francie) ze dne 3. dubna 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 9. dubna 2013, v řízení

Maurice Leone,

Blandine Leone

proti

Garde des Sceaux, ministre de la Justice,

Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, M. Safjan a J. Malenovský, A. Prechal (zpravodajka) a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: N. Jääskinen,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za M. a B. Leone B. Madignierem, avocat,

— za Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales J.-M. Bacquerem, jako zmocněncem,

— za francouzskou vládu M. Hours jakož i G. de Berguesem a S. Menezem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: francouzština.

— za Evropskou komisi D. Martinem, jako zmocněncem,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 27. února 2014,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 157 SFEU.

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi M. a B. Leonovými na jedné straně a Garde des Sceaux (ministr spravedlnosti) a Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales (dále jen „CNRACL“) na straně druhé ve věci návrhu na náhradu škody francouzským státem, která byla dotyčným osobám způsobena zamítavým rozhodnutím CNRACL přiznat M. Leonemu nárok na předčasný důchod s okamžitým vyplácením důchodových dávek a bonifikaci odpracovaných let pro účely výpočtu jeho starobního důchodu.

Právní rámec

3 Článek L. 1 code des pensions civiles et militaires de retraite français (zákoník o civilních a vojenských důchodech) (dále jen „zákoník o důchodech“) stanoví:

„Starobní důchod je osobní a doživotní peněžní dávka přiznávaná státním a vojenským úředníkům a po jejich smrti jejich právním nástupcům určeným zákonem jakožto odměna za službu, kterou vykonávali až do řádného skončení výkonu jejich funkcí.

Výše starobního důchodu, která zohledňuje úroveň, délku a povahu vykonávané služby, zaručuje jejímu příjemci po ukončení kariéry hmotné životní zabezpečení v poměru k vážnosti jeho funkce.“

Ustanovení upravující předčasný odchod do důchodu s okamžitým vyplácením důchodových dávek

4 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že státním úředníkům lze za určitých podmínek povolit odchod do předčasného důchodu s okamžitým vyplácením důchodových dávek.

5 K těmto podmínkám patří i podmínky upravené v článku L. 24 odst. I bodu 3 zákoníku o důchodech, ve znění článku 136 opravného zákona č. 2004-1485 ze dne 30. prosince 2004 o rozpočtu pro rok 2004 (JORF ze dne 31. prosince 2004, s. 22522), který stanoví:

„I. – K vyplacení důchodu dochází:

[...]

3. Pokud je státní úředník rodičem tří žijících dětí nebo dětí usmrcených v důsledku války nebo jednoho žijícího dítěte staršího jednoho roku s mírou invalidity alespoň 80 % za předpokladu, že u každého dítěte přerušil pracovní činnost za podmínek stanovených v nařízení Conseil d'État.

Za přerušení činnosti uvedené v předchozím pododstavci se považují doby, které nezakládaly povinnost odvádět pojistné na sociální zabezpečení v základním důchodovém systému, za podmínek stanovených nařízením Conseil d'État.

Za děti uvedené v prvním pododstavci se považují děti uvedené v čl. L. 18 odst. II, které dotyčná osoba vychovávala za podmínek stanovených v odstavci III uvedeného článku.“

6 Článek L. 18 odst. II třetí až šestý pododstavec zákona o důchodech obsahuje následující výčet:

„Děti manžela či manželky z předchozího manželství, jeho či její nemanželské děti, u nichž je prokázáno rodičovství a jím či jí osvojené děti;

děti, u nichž došlo k přenesení rodičovské odpovědnosti na osobu s nárokem na důchod nebo jejího manžela či manželku;

děti svěřené do poručnictví osoby s nárokem na důchod nebo jejího manžela či manželky, je-li s ním spojeno skutečné a trvalé opatrování dítěte;

děti přijaté do rodiny osobou s nárokem na důchod nebo jeho manželem či manželkou, který za podmínek stanovených nařízením Conseil d'État prokáže, že zajišťuje jeho skutečné a trvalé opatrování.“

7 Článek 18 odst. III zákoníku o důchodech obsahuje následující upřesnění:

„S výjimkou dětí zemřelých v důsledku války musí být děti vychovávány alespoň po dobu devíti let buď do jejich šestnáctých narozenin, nebo do doby, než přestaly být nezaopatřenými dětmi ve smyslu článků L. 512-3 a R. 512-2 až R. 512-3 zákoníku o sociálním zabezpečení.

Ke splnění výše uvedené podmínky trvání výchovy se případně zohlední doba, během které byly děti po smrti osoby s nárokem na důchod vychovávány jeho manželem či manželkou.“

8 Článek R. 37 zákoníku o důchodech, ve znění nařízení č. 2005-449 ze dne 10. května 2005, kterým se provádí článek 136 opravného zákona o rozpočtu pro rok 2004 (zákon č. 2004-1485 ze dne 30. prosince 2004) a kterým se mění zákoník o civilních a vojenských důchodech (JORF ze dne 11. května 2005, s. 8174), stanoví:

„I. – Přerušení činnosti podle článku L. 24 I bodu 3 prvního pododstavce musí trvat nepřetržitě alespoň dva měsíce a v době, kdy byl úředník pojištěný v povinném důchodovém systému. V případě souběžných narození či osvojení činí délka přerušení činnosti zohledňovaná u všech dotčených dětí též dva měsíce.

Toto přerušení činnosti musí nastat v době od prvního dne čtvrtého týdne před narozením či osvojením do posledního dne šestnáctého týdne následujícího po narození či osvojení.

Odchylně od ustanovení předchozího pododstavce u dětí uvedených ve třetím, čtvrtém, pátém a šestém pododstavci článku L. 18 odst. II, které dotyčná osoba vychovávala za podmínek podle třetího odstavce článku L. 18, musí být činnost přerušena do jejich šestnáctých narozenin či do doby, než přestaly být nezaopatřenými dětmi ve smyslu článků L. 512-3 a R. 512-2 až R. 512-3 zákoníku o sociálním zabezpečení).

II – Pro účely výpočtu délky přerušení činnosti se zohledňují doby přerušení pracovní smlouvy či přerušení skutečného výkonu služby v rámci:

a) mateřské dovolené […];

b) otcovské dovolené [...];

c) dovolené z důvodu osvojení […];

d) rodičovské dovolené […];

e) dovolené z důvodu přítomnosti rodiče […];

f) volna za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let […].

III. –
Obdobími podle druhého pododstavce článku L. 24 I bodu 3 se rozumí období, v nichž dotčená osoba nebyla povinna platit příspěvky a nevykonávala pracovní činnost.“

Ustanovení upravující bonifikaci

9 Článek 15 décret nº 2003-1306 du 26 décembre 2003 relatif au régime de retraite des fonctionnaires affiliés à la Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales (nařízení č. 2003-1306 ze dne 26. prosince 2003 o důchodovém systému úředníků pojištěných ve Státním fondu zaměstnanců místních územních celků) (JORF ze dne 30. prosince 2003, s. 22477):

„I. – Za podmínek stanovených pro státní úředníky se ke skutečným rokům služby připočítají následující bonifikace:

[...]

2. Za každé manželské dítě a nemanželské dítě narozené před 1. lednem 2004, za každé osvojené dítě, pokud k osvojení došlo před 1. lednem 2004, za předpokladu, že byly vychovávány po dobu nejméně devíti let do doby jejich dvacátých prvních narozenin, za ostatní děti uvedené v čl. 24 odst. II, jejichž zaopatření bylo převzato před 1. lednem 2004, je úředníkům přiznána bonifikace v délce jednoho roku za podmínky, že přerušili svou pracovní činnost.

Toto přerušení činnosti musí trvat alespoň dva měsíce nepřetržitě a musí k němu dojít v rámci mateřské dovolené, dovolené z důvodu osvojení, rodičovské dovolené, dovolené z důvodu přítomnosti rodiče [...] či volna za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let [...].

Ustanovení bodu 2 se vztahují na důchody vyplácené od 28. května 2003.

3. Bonifikace upravená v bodě 2 je přiznána úřednicím, které porodily v průběhu svého studia do 1. ledna 2004 a před jejich přijetím do veřejné služby, pokud k tomuto přijetí došlo ve lhůtě dvou let od získání diplomu nezbytného pro účast ve výběrovém řízení, aniž by vůči nim mohla být namítána podmínka přerušení činnosti;

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

10 V letech 1984 až 2005 vykonával M. Leone činnost zdravotníka v Hospices civils de Lyon jakožto státní nemocniční zaměstnanec.

11 Dne 4. dubna 2005 požádal M. Leone o přiznání nároku na předčasný důchod s okamžitým vyplácením důchodových dávek a odvolával se přitom na skutečnost, že je otcem tří dětí narozených ve dnech 9. října 1990, 31. srpna 1993 a 27. listopadu 1996.

12 Tuto žádost CNRACL zamítl rozhodnutím ze dne 18. dubna 2005 z důvodu, že M. Leone nepřerušil u žádného ze svých tří dětí výkon pracovní činnosti, jak požaduje článek L. 24 odst. I bod 3 zákoníku o důchodech. Odvolání podané M. Leonem proti tomuto rozhodnutí zamítl tribunal administratif de Lyon (správní soud v Lyonu) usnesením ze dne 18. května 2006.

13 Dne 31. prosince 2008 zahájili manželé Leonovi soudní řízení za účelem získání náhrady škody, která jim podle jejich tvrzení byla způsobena z důvodu nepřímé diskriminace M. Leoneho, která je v rozporu s unijním právem. Tato diskriminace vyplývá podle jejich názoru z ustanovení článků L. 24 a R. 37 zákoníku o důchodech, jež upravují předčasný důchod s okamžitým vyplácením důchodových dávek, a článku 15 bodu 2 nařízení č. 2003/1306, jež se týká bonifikace starobních důchodů.

14 Jelikož byl tento návrh zamítnut rozsudkem tribunal administratif de Lyon ze dne 17. července 2012, podali proti němu manželé Leonovi odvolání u cour administrative d'appel de Lyon (odvolací správní soud v Lyonu).

15 Vzhledem k tomu, že měl předkládající soud v tomto kontextu za to, že by mohla být v případě, že zákony porušují mezinárodní závazky Francouzské republiky, založena odpovědnost státu, rozhodl se přerušit řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Lze ustanovení článku L. 24 ve spojení s článkem R. 37 [zákoníku o důchodech], ve znění [zákona č. 2004-1485] a [nařízení č. 2005-449] považovat za ustanovení zavádějící nepřímou diskriminaci mezi muži a ženami ve smyslu článku 157 [SFEU]?

2) Lze ustanovení článku 15 [nařízení č. 2003-1306] považovat za ustanovení zavádějící nepřímou diskriminaci mezi muži a ženami ve smyslu článku 157 [SFEU]?

3) V případě kladné odpovědi na některou z obou předchozích otázek, lze takovou nepřímou diskriminaci odůvodnit ustanoveními odstavce 4 článku 157 [SFEU]?“

Řízení před Soudním dvorem

16 Po přednesení stanoviska generálního advokáta podali manželé Leonovi kanceláři Soudního dvora dne 25. března 2014 žádost, aby byla tato věc přidělena velkému senátu Soudního dvora a bylo nařízeno znovuotevření ústní části řízení.

17 Na podporu této žádosti dotyčné osoby kromě toho, že s uvedeným stanoviskem nesouhlasí, odkazují zaprvé na okolnost, že dne 20. ledna 2014 byla přijata důchodová reforma, která beze změny výhod dotčených ve věci v původním řízení předvídá nicméně budoucí přijetí vládní zprávy, jež sama oznamuje změny u rodičovských výhod, jež jsou spjaté s režimem důchodů. Podle jejich tvrzení se jedná o novou skutečnost, která může odůvodnit znovuotevření jednání.

18 Zadruhé žalobci v původním řízení uvádějí, že se ani francouzská vláda ve svém písemném vyjádření, ani generální advokát ve stanovisku nezabývali směrnicí Rady 86/378/EHS ze dne 24. července 1986 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků (Úř. věst. L 225, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 327), ve znění směrnice Rady 96/97/ES ze dne 20. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 46, s. 20; Zvl. vyd. 05/03, s. 232). Z tohoto důvodu mají za to, že se mohou dovolávat existence argumentu, který nebyl mezi zúčastněnými projednán a mohl by odůvodnit znovuotevření ústní části řízení.

19 V této souvislosti je nutno zaprvé uvést ohledně žádosti o přidělení věci velkému senátu Soudního dvora nejprve to, že žádné ustanovení statutu Soudního dvora Evropské unie nebo jeho jednacího řádu neupravuje projednání takového druhu návrhu v rámci řízení o předběžné otázce.

20 Podle čl. 60 odst. 3 tohoto jednacího řádu může soudní kolegium, kterému byla věc přidělena, kdykoli v průběhu řízení požádat Soudní dvůr, aby byla přidělena soudnímu kolegiu složenému z většího počtu soudců, avšak zde se jedná o opatření, které v zásadě přijímá senát, jemuž byla věc přidělena, a to bez návrhu a na základě volného uvážení (v tomto smyslu viz rozsudek Španělsko v. Rada, C-310/04, EU:C:2006:521, bod 22).

21 V daném případě má čtvrtý senát Soudního dvora za to, že není namístě žádat Soudní dvůr o předání této věci velkému senátu.

22 Zadruhé je třeba připomenout, že podle článku 83 uvedeného jednacího řádu Soudní dvůr může kdykoli po vyslechnutí generálního advokáta nařídit znovuotevření ústní části řízení, zejména má-li za to, že věc není dostatečně objasněna, nebo předložil-li některý z účastníků řízení po ukončení této části řízení novou skutečnost, která může mít rozhodující vliv na rozhodnutí Soudního dvora, anebo má-li být věc rozhodnuta na základě argumentu, který nebyl mezi účastníky řízení nebo zúčastněnými uvedenými v článku 23 statutu Soudního dvora projednán.

23 V daném případě Soudní dvůr zaprvé uvádí, že poté co zúčastnění dostali možnost obeznámit se s předloženými vyjádřeními, nepožádal ani jeden z nich, aby se konalo jednání, jak umožňuje článek 76 jednacího řádu Soudního dvora.

24 Zadruhé má Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta za to, že má všechny nezbytné informace pro vydání rozhodnutí.

25 Pokud jde především o novou skutečnost, které se dovolávají manželé Leonovi, není zjevné, že by zákon, na nějž odkazují a který nabyl účinnosti až poté, co došlo ke sporným skutkovým okolnostem, mohl mít rozhodující vliv na rozhodnutí, které má Soudní dvůr vydat.

26 Navíc okolnost, že francouzská vláda nezmínila směrnici 86/378 ve svém vyjádření ani při jednání, o jehož konání mohla za tímto účelem požádat, a skutečnost, že se ani generální advokát touto směrnicí ve svém stanovisku nezabýval, přestože na ni manželé Leonovi ve svém vyjádření poukázali, nemohou nijak odůvodnit nové otevření diskuze z důvodu, že tato skutečnost nebyla mezi zúčastněnými projednána.

27 S ohledem na výše uvedené úvahy má Soudní dvůr za to, že není třeba znovuzahájit ústní část řízení.

K předběžným otázkám

K přípustnosti

28 Francouzská vláda navrhuje, aby byla žádost o rozhodnutí o předběžné otázce prohlášena za nepřípustnou z důvodu, že předkládající soud nepopsal vztah, který shledal mezi vnitrostátními ustanoveními dotčenými ve věci v původním řízení, a článkem 157 SFEU, ani důvody, které vyvolaly jeho pochybnosti ohledně slučitelnosti těchto vnitrostátních ustanovení s tímto článkem.

29 Podle názoru této vlády měl předkládající soud vysvětlit, jaké účinky uvedených vnitrostátních ustanovení se mu zdají být z hlediska kritérií vyvozených Soudním dvorem v judikatuře takové povahy, že mohou vést ke konstatování nepřímé diskriminace. Tento soud měl také vysvětlit důvody, proč se neztotožnil se stanoviskem Conseil d'État (Francie), která již ve svých rozhodnutích dospěla k závěru, že k takové nepřímé diskriminaci nedochází, a měla v této souvislosti za to, že není nezbytné předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

30 V tomto ohledu je nutno připomenout, že podle ustálené judikatury přísluší v rámci řízení podle článku 267 SFEU pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci relevantnost otázek, které klade Soudnímu dvoru. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (viz zejména rozsudek Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, bod 75 a citovaná judikatura).

31 Soudní dvůr může odmítnout rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem pouze tehdy, jestliže je zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (viz zejména rozsudek Carmen Media Group, EU:C:2010:505, bod 76 a citovaná judikatura).

32 V daném případě však informace o vnitrostátním právu a skutkové okolnosti popsané v předkládacím rozhodnutí postačují Soudnímu dvoru k tomu, aby mohl účelně odpovědět na otázky, které mu byly položeny, a tyto otázky zjevně souvisejí s předmětem sporu v původním řízení. Stran důvodů, které vedly předkládající soud k dotazu na výklad ustanovení unijního práva, na která odkazuje ve svých otázkách, a pokud jde o vztah, který podle jeho názoru existuje mezi těmito ustanoveními a vnitrostátními ustanoveními dotčenými ve věci v původním řízení, je třeba uvést, že je lze snadno vyvodit z předkládacího rozhodnutí a především z popisu požadavků a argumentů účastníků původního řízení, jež jsou v tomto rozhodnutí obsaženy.

33 Dále je nutno připomenout, že podle ustálené judikatury přiznává článek 267 SFEU vnitrostátním soudům tu nejširší možnost obrátit se na Soudní dvůr, mají-li za to, že věc, kterou projednávají, vyvolává otázky vyžadující výklad ustanovení unijního práva nezbytných pro vyřešení sporu, který jim byl předložen. Především soud, který nerozhoduje v posledním stupni, musí mít v případě, že se domnívá, že by jej právní posouzení provedené soudem vyššího stupně mohlo vést k vydání rozsudku v rozporu s unijním právem, možnost položit Soudnímu dvoru otázky, kterými se zabývá (viz zejména rozsudek Elčinov, C-173/09, EU:C:2010:581, body 26 a 27, jakož i citovaná judikatura).

34 Z výše uvedeného vyplývá, že námitky vyjádřené francouzskou vládou musejí být zamítnuty a žádost o rozhodnutí o předběžné otázce musí být považována za přípustnou.

K věci samé

Úvodní poznámky

35 V první řadě je třeba připomenout, že se věc v původním řízení týká návrhu na náhradu škody vycházející z okolnosti, že podle tehdy platných vnitrostátních ustanovení nemohl žalobce ve věci v původním řízení od dubna 2005 požívat nároku na přechodný důchod s okamžitým vyplácením důchodových dávek a nemohla mu být přiznána bonifikace za odpracovaná léta poté, co byla rozhodnutím CNRACL ze dne 18. dubna 2005 jeho žádost o poskytnutí těchto výhod zamítnuta. Za těchto podmínek a s ohledem na skutečnost, že Lisabonská smlouva nabyla účinnosti dne 1. prosince 2009, je třeba pro účely odpovědi na položené otázky zohlednit v souladu s tvrzením Komise a manželů Leonových článek 141 ES, a nikoli článek 157 SFEU, na který v těchto otázkách formálně odkázal předkládající soud.

36 Dále je nutno uvést, že vnitrostátní předpisy upravující bonifikace důchodů dotčené ve věci v původním řízení, jichž se týká druhá otázka, byly přijaty v návaznosti na rozsudek ve věci Griesmar (C-366/99, EU:C:2001:648), z něhož vyplývá, že vnitrostátní právní úprava, která byla v platnosti dříve, porušovala zásadu rovného odměňování za práci upravenou v článku 141 ES.

37 V tomto rozsudku totiž Soudní dvůr rozhodl, že v případě bonifikace starobního důchodu upravené touto dřívější vnitrostátní právní úpravou, jejíž přiznání záviselo pouze na kritériu výchovy dětí, se úředníci ženského a mužského pohlaví nacházeli z pohledu tohoto kritéria ve srovnatelné situaci, takže vyhrazením uvedené bonifikace pouze ženám a vyloučením mužů, kteří byli s to prokázat, že vychovávali své děti, zavedla tato právní úprava přímou diskriminaci na základě pohlaví, která je v rozporu s článkem 141 ES (viz rozsudek Griesmar, EU:C:2001:648, zvláště body 53 až 58 a 67).

Ke druhé otázce

38 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba posoudit na prvním místě, je, zda musí být článek 141 ES vykládán v tom smyslu, že takový režim bonifikace důchodů, jako je režim, o který se jedná ve věci v původním řízení, vede k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování za práci mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.

39 Úvodem je nutno připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že důchody vyplácené na základě režimu, který vykazuje takové znaky, jako jsou znaky francouzského režimu starobních důchodů úředníků dotčeného ve věci v původním řízení, spadají pod pojem „odměna“ ve smyslu článku 141 ES (v tomto smyslu viz rozsudky Griesmar, EU:C:2001:648, body 26 až 38 a Mouflin, C-206/00, EU:C:2001:695, body 22 a 23).

40 Podle ustálené judikatury platí, že zásada stejné odměny za práci zakotvená v článku 141 ES brání nejen použití předpisů, které zakládají přímou diskriminaci na základě pohlaví, ale rovněž uplatňování předpisů, které ponechávají v platnosti rozdíly v zacházení s pracovníky mužského a ženského pohlaví na základě jiných kritérií, než je kritérium pohlaví, jestliže tyto rozdíly v zacházení nemohou být objektivně odůvodněny faktory prostými jakékoliv diskriminace na základě pohlaví (viz zejména rozsudky Seymour-Smith a Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, bod 52, a Voß, C-300/06, EU:C:2007:757, bod 25 a citovaná judikatura).

41 Z judikatury Soudního dvora konkrétně vyplývá, že vnitrostátní opatření představuje nepřímou diskriminaci na základě pohlaví, jestliže i přes své neutrální znění ve skutečnosti znevýhodňuje značně větší počet pracovníků jednoho pohlaví než pracovníků druhého pohlaví (viz zejména rozsudek Z, C-363/12, EU:C:2014:159, bod 53 a citovaná judikatura). Takové opatření je slučitelné se zásadou rovného zacházení pouze za podmínky, že nerovné zacházení mezi oběma kategoriemi pracovníků, k němuž vede, je odůvodněno objektivními faktory prostými diskriminace na základě pohlaví (viz zejména rozsudky Rinner-Kühn, 171/88, EU:C:1989:328, bod 12; Voß, EU:C:2007:757, bod 38, a Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, bod 70).

42 V daném případě je třeba uvést, že na základě článku 15 nařízení č. 2003-1306 je bonifikace za odpracovaná léta stanovená na čtyři čtvrtletí, která je při výpočtu výše důchodu přiznávána každému úředníkovi za každé jeho dítě narozené nebo osvojené před 1. lednem 2004 nebo děti, které měl před tímto datem v péči a které vychovával po dobu devíti let, za podmínky, že uvedený úředník může prokázat přerušení činnosti v nepřetržité délce alespoň dvou měsíců v rámci mateřské dovolené, dovolené z důvodu osvojení, rodičovské dovolené, dovolené z důvodu přítomnosti rodiče nebo volna za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let. Na základě uvedeného ustanovení je tato bonifikace přiznána rovněž úřednicím, které porodily dítě v průběhu studia před 1. lednem 2004 a před jejich přijetím do veřejné služby, pokud k tomuto přijetí došlo ve lhůtě dvou let po získání diplomu nezbytného k účasti na výběrovém řízení.

43 Je přitom nutno konstatovat, že ustanovení jako takové, které takto stanoví, že bonifikace, která je předmětem původního řízení, se přiznává úředníkům obou pohlaví za podmínky, že po dobu nejméně dvou po sobě jdoucích měsíců přerušili svou kariéru, aby se věnovali dítěti, má neutrální povahu

z hlediska pohlaví dotčené osoby zejména proto, že se nezdá, že možnosti přerušení kariéry upravené právními předpisy dotčenými v původním řízení jsou legálně přístupné pouze úředníkům jednoho ze dvou pohlaví.

44 V této souvislosti je nesporné, že je taková možnost přerušení kariéry úředníkům ženského i mužského pohlaví přiznána v rámci dovolené z důvodu osvojení, rodičovské dovolené, dovolené z důvodu přítomnosti rodiče nebo volna za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let.

45 Bez ohledu na tuto neutrální povahu je však nutno konstatovat, že kritérium obsažené v článku 15 nařízení č. 2003-1306 vede k tomu, že dotčenou výhodu požívá mnohem větší procento žen než mužů.

46 Okolnost, že režim bonifikace důchodů dotčený ve věci v původním řízení zahrnuje mezi zákonné formy přerušení činnosti, které zakládají nárok na bonifikaci, mateřskou dovolenou, znamená s ohledem na minimální dobu a povinný charakter této dovolené ve francouzském právu to, že úřednice, které jsou biologickým rodičem dítěte, jsou v zásadě v takovém postavení, že požívají výhody, kterou tato bonifikace představuje.

47 V případě úředníků mužského pohlaví přispívá naopak v daném případě několik faktorů ke značnému snížení počtu těch, kteří budou mít skutečnou možnost uvedenou výhodu požívat.

48 V tomto ohledu je nutno zaprvé uvést, že na rozdíl od mateřské dovolené mají případy dovolené nebo volna, které mohou založit nárok na uvedenou bonifikaci důchodu, v případě úředníka fakultativní povahu.

49 Zadruhé z písemného vyjádření francouzské vlády zejména vyplývá, že takové zákonné situace, jako je rodičovská dovolená, dovolená z důvodu přítomnosti rodiče nebo volno za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let, jsou spojeny s nepobíráním odměny za práci a s nenabýváním nároků na důchod. Dovolená z důvodu přítomnosti rodiče je navíc spojena se omezením nároku na kariérní postup a volno za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let s jeho úplnou absencí.

50 Skutečnost, že takového režimu bonifikace, jako je režim dotčený ve věci v původním řízení, mohou využívat hlavně úřednice, byla navíc výslovně konstatována Conseil d'État v jejím rozsudku ze dne 29. prosince 2004, D'Amato a další (č. 265097), který předložila francouzská vláda na podporu svého vyjádření. Podobné konstatování učinil rovněž Haute Autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité (Vysoký úřad pro boj s diskriminacemi a pro rovné zacházení) ve svém usnesení č. 2005-32 ze dne 26. září 2005, na něž ve svém písemném vyjádření odkázali manželé Leonovi.

51 S ohledem na výše uvedené může být v daném případě podmínka přerušení profesní činnosti v délce dvou měsíců, na kterou režim dotčený ve věci v původním řízení v zásadě váže přiznání bonifikace – ačkoli má neutrální charakter z hlediska pohlaví dotčených úředníků – splněna podstatně nižším procentem úředníků než úřednic, takže fakticky znevýhodňuje mnohem vyšší počet pracovníků jednoho pohlaví ve srovnání s pracovníky druhého pohlaví.

52 Za těchto podmínek je nutno ověřit, zda takto vzniklé nerovné zacházení mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví může být případně odůvodněno objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví.

53 V této souvislosti vyplývá z judikatury Soudního dvora, že je tomu tak především v případě, pokud zvolené prostředky slouží legitimnímu cíli sociální politiky a jsou vhodné a nezbytné k dosažení sledovaného cíle (viz zejména rozsudky Seymour-Smith a Perez, EU:C:1999:60, bod 69 a citovaná judikatura, jakož i Brachner, EU:C:2011:675, bod 70 a citovaná judikatura).

54 Kromě toho mohou být takové prostředky považovány za vhodné k zaručení dovolávaného cíle pouze tehdy, odpovídají-li skutečně snaze dosáhnout jej konzistentním a systematickým způsobem (rozsudky Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, bod 55; Georgiev, C-250/09 a C-268/09, EU:C:2010:699, bod 56; Fuchs a Köhler, C-159/10 a C-160/10, EU:C:2011:508, bod 85, jakož i Brachner, EU:C:2011:675, bod 71).

55 Dotyčnému členskému státu jakožto původci domnělého diskriminačního pravidla nicméně přísluší, aby prokázal, že toto pravidlo odpovídá legitimnímu cíli jeho sociální politiky, že uvedený cíl nijak nesouvisí s diskriminací na základě pohlaví a že se mohl důvodně domnívat, že zvolené prostředky jsou vhodné k dosažení uvedeného cíle (rozsudek Brachner, EU:C:2011:675, bod 74 a citovaná judikatura).

56 Z judikatury Soudního dvora dále vyplývá, že i když je nakonec na vnitrostátním soudu, který je jediný příslušný pro posouzení skutkových okolností a pro výklad vnitrostátního práva, aby určil, zda a v jakém rozsahu je dotčené právní ustanovení odůvodněno takovým objektivním faktorem, Soudní dvůr, který má poskytnout vnitrostátnímu soudu v rámci řízení o předběžné otázce užitečné odpovědi, má pravomoc poskytnout vodítka vycházející ze spisu ve věci v původním řízení, jakož i z písemných a ústních vyjádření, jež mu byla předložena, které vnitrostátnímu soudu umožní rozhodnout (viz zejména rozsudek Brachner, EU:C:2011:675, bod 72 a citovaná judikatura).

57 Stran identifikace cílů sledovaných režimem bonifikace dotčeným ve věci v původním řízení, francouzská vláda, která musí, jak bylo připomenuto v bodě 55 tohoto rozsudku, prokázat, že uvedený režim odpovídá legitimnímu cíli a že tento cíl je prostý jakékoli diskriminace na základě pohlaví, ve svém vyjádření uvedla, že účelem dotčené bonifikace je vyvážit nevýhody v kariéře, které vyplývají z přerušení profesní činnosti z důvodu narození dětí, jejich přijetí do rodiny anebo výchovy.

58 Snaha vyvážit nevýhody vzniklé v průběhu kariéry u všech pracovníků jak ženského, tak mužského pohlaví, kteří ji přerušili po určité časové období, aby se věnovali svým dětem, představuje zajisté jako taková legitimní cíl sociální politiky.

59 Pouhá obecná tvrzení však nepostačují k prokázání toho, že cíl takového vnitrostátního pravidla, jako je pravidlo dotčené ve věci v původním řízení, je prostý jakékoli diskriminace na základě pohlaví ani k předložení skutečností umožňujících důvodně se domnívat, že zvolené prostředky jsou vhodné k dosažení tohoto cíle (v tomto smyslu viz zejména rozsudky Seymour-Smith a Perez, EU:C:1999:60, bod 76, jakož i Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, bod 52).

60 V daném případě je třeba dbát na účinné respektování jednotlivých požadavků připomenutých v bodech 52 až 55 tohoto rozsudku o to více, že režim bonifikace dotčený ve věci v původním řízení byl, jak je zdůrazněno v bodech 36 a 37 tohoto rozsudku, přijat za účelem uvedení vnitrostátního práva do souladu se zásadou rovného odměňování mužů a žen poté, co Soudní dvůr konstatoval nesoulad dřívější vnitrostátní právní úpravy s touto zásadou.

61 Komise a manželé Leonovi přitom v této souvislosti zejména uvedli, že Francouzská republika nahradila tuto dřívější úpravu novými právními předpisy, které pod rouškou zjevně neutrálních opatření z hlediska pohlaví osob, na které se tato opatření vztahují, ponechaly ve skutečnosti v platnosti cíle uvedené předchozí právní úpravy a zajistily *status quo* a zachování jejích konkrétních účinků.

62 Podle tvrzení manželů Leonových zachovává totiž nová platná právní úprava stejný cíl i důvod jako ta dřívější, tedy kompenzaci profesních nevýhod způsobených v důsledku času, který úředník během své kariéry věnoval výchově dětí. Francouzská republika použila proto podle jejich názoru umělé kritérium vycházející z přerušení kariéry pouze s cílem zabránit finančním důsledkům, které by mohly vyplynout z řádného uplatňování unijního práva, takže tento členský stát neprokázal, že takto zavedené změny sledují legitimní cíl, který je prostý jakékoli diskriminace na základě pohlaví.

63 Francouzská vláda tvrdí, že přerušení kariéry za účelem péče o děti má přímý dopad na výši důchodu úředníka buď z důvodu, že se pro účely jeho výpočtu nezohledňují doby přerušení kariéry, anebo z důvodu zpomalení služebního postupu, k němuž vedou, a že bonifikace dotčená ve věci v původním řízení má proto finančně kompenzovat tento dopad při určování výše tohoto důchodu.

64 V souladu s judikaturou připomenutou v bodě 56 tohoto rozsudku je na Soudním dvoru, aby na základě skutečností obsažených ve spisu, který má k dispozici, a vyjádření, která mu byla předložena, poskytl následující vodítka, jež umožní vnitrostátnímu soudu vydat rozhodnutí v dané věci.

65 Zaprvé, jak vyplývá z vyjádření francouzské vlády, mateřská dovolená a dovolená z důvodu osvojení jsou spojeny se zachováním nabývání důchodových nároků a nároků na služební postup, zatímco rodičovská dovolená se vyznačuje úplným a dovolená z důvodu přítomnosti rodiče částečným zachováním nároků na služební postup. Za těchto podmínek je možné si klást otázku, v jakém rozsahu má přiznání bonifikace dotčené ve věci v původním řízení při výpočtu důchodu skutečně za cíl kompenzovat nezohlednění těchto dob přerušení činnosti nebo nevýhody spojené se zpomalením kariéry úředníka, jak tvrdí tato vláda.

66 Stejně je tomu *a priori* z důvodu, že tato bonifikace je stanovena jednotně na dobu jednoho roku bez ohledu na skutečnou dobu přerušení kariéry.

67 V této souvislosti je třeba ještě uvést, že rozsah uvedené bonifikace zůstal ve srovnání s dřívějším režimem, který byl prohlášený za neslučitelný s článkem 141 ES v rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648), nezměněný. Jak bylo nicméně uvedeno v tomto rozsudku, sledovala v té době platná bonifikace v rámci tohoto režimu odlišný cíl, a to kompenzaci nevýhod v kariéře vzniklých ženám z důvodu, že se během své kariéry věnovaly výchově dětí.

68 V této souvislosti lze přitom poukázat na to, že ačkoli je bonifikace důchodu v délce jednoho roku na dítě vychovávané v domácnosti pojímána bez pochyby z hlediska posledně uvedeného cíle, nezměněné zachování rozsahu této výhody v rámci úpravy dotčené ve věci v původním řízení se naopak nevyhne tomu, jak bylo právě uvedeno, otázkám ohledně své způsobilosti sledovat cíl připomenutý v bodě 57 tohoto rozsudku.

69 Zadruhé je ohledně požadavku připomenutého v bodě 54 tohoto rozsudku, který se týká konzistentního a systematického provádění posledně uvedeného cíle, nutno uvést následující.

70 Na jedné straně, jak vyplývá z čl. 15 odst. 3 nařízení č. 2003-1306, je bonifikace dotčená ve věci v původním řízení přiznána rovněž úřednicím, které porodily v průběhu studia před 1. lednem 2004 a před jejich přijetím do veřejné služby, pokud k tomuto přijetí došlo ve lhůtě dvou let od získání diplomu nezbytného k účasti ve výběrovém řízení, aniž vůči nim může být namítána podmínka přerušení činnosti.

71 Jelikož takto zavedená výjimka vede k přiznání bonifikace úřednici, která nepřerušila svou kariéru, a nemohly jí tedy vzniknout nevýhody, které má tato bonifikace napravit, zdá se být takové ustanovení *a priori* takové povahy, že může porušovat výše uvedený požadavek konzistentnosti a systematičnosti.

72 Na straně druhé je bonifikace na základě režimu dotčeného ve věci v původním řízení u některých dětí, jako jsou například děti manžela, děti, u nichž došlo k přenesení rodičovské odpovědnosti na osobu s nárokem na důchod nebo na jejího manžela či manželku, děti svěřené do poručnictví osoby s nárokem na důchod nebo jejího manžela či manželky, je-li s ním spojeno skutečné a trvalé opatrování dítěte, nebo děti přijaté do rodiny osobou s nárokem na důchod nebo jejím manželem či manželkou, podmíněna nejen přerušením výkonu profesní činnosti v délce dvou měsíců, ale rovněž tím, aby byly tyto děti vychovávány alespoň po dobu devíti let.

73 Taková dodatečná podmínka se přitom také *a priori* nejeví být v souladu s cílem, který v daném případě zmiňuje francouzská vláda.

74 Konečně je třeba vzít v úvahu skutečnost, že v daném případě, a jak bylo připomenuto dříve, přijetí režimu bonifikace dotčeného ve věci v původním řízení je důsledkem nutnosti napravit neslučitelnost předchozího režimu bonifikací se zásadou rovného odměňování, která byla konstatována v rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648).

75 Vzhledem k tomu, že má být použit na vyplacení důchodů od 28. května 2003 a že se v jeho rámci zohledňují narozené nebo osvojené děti anebo děti přijaté do rodiny před 1. lednem 2004, měl režim bonifikace dotčený ve věci v původním řízení za cíl vyřešit situaci bonifikací, jejichž vyměření spadalo do té doby pod tento dřívější režim.

76 Je přitom nutno připomenout, že v tomto rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že uvedený dřívější režim porušoval zásadu rovného zacházení, jelikož z bonifikace vylučoval úředníky mužského pohlaví, kteří byli s to prokázat, že se věnovali výchově svých dětí (rozsudek Griesmar, EU:C:2001:648, bod 67).

77 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že ačkoli se podmínky přiznání bonifikace upravené režimem dotčeným ve věci v původním řízení mají vztahovat pouze na důchody, které byly z podstatné části vyměřeny po nabytí účinnosti tohoto režimu, nic to nemění na tom, že tento režim může vést k tomu, že v budoucnu budou někteří úředníci mužského pohlaví zbaveni nároku, který vyvozovali z přímého účinku článku 141 ES. Je přitom nutno konstatovat, že ačkoli unijní právo nebrání tomu, aby členský stát takovým způsobem jednal, připouští to pouze za podmínky, že opatření, která v této souvislosti přijímá, dodržují zásadu rovného zacházení mezi muži a ženami (v tomto smyslu viz rozsudek Roks a další, C-343/92, EU:C:1994:71, body 29 a 30).

78 Jak ovšem vyplývá z bodů 65 až 73 tohoto rozsudku, nezdá se tomu tak být v případě režimu bonifikace dotčeného ve věci v původním řízení, s výhradou toho, že vnitrostátní soudy dospějí v rámci konečných posouzení, která jim v tomto ohledu přísluší, k opačnému závěru.

79 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že článek 141 ES musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim bonifikace důchodů, jako je režim, o který se jedná ve věci v původním řízení, vede kromě případu, že jej lze odůvodnit takovými objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví, jako je legitimní cíl sociální politiky, a že je vhodný a nezbytný k zaručení dovolávaného cíle, což vyžaduje, aby odpovídal skutečně snaze dosáhnout tohoto cíle a byl prováděn konzistentním a systematickým způsobem, k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování za práci mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.

K první otázce

80 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 141 ES vykládán v tom smyslu, že taková ustanovení upravující předčasný odchod do důchodu s okamžitým nárokem na důchodové dávky, jako jsou ustanovení dotčená ve věci v původním řízení, vedou k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování pracovníků ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.

81 Úvodem je nutno zdůraznit, že články L. 24 a R. 37 zákoníku o důchodech, které upravují předčasný odchod do důchodu s okamžitým nárokem na důchodové dávky, byly tak jako ustanovení režimu bonifikace dotčeného ve věci v původním řízení přijaty za účelem zohlednění závěrů plynoucích z rozsudku Griesmar (EU:C:2001:648).

82 Tyto články podřizují nárok úředníka, který je rodičem tří dětí nebo dítěte staršího jednoho roku, jejichž míra invalidity činí nejméně 80 %, na takový předčasný odchod do důchodu podmínce, že dotyčná osoba je u každého dítěte schopna prokázat, že přerušila nepřetržitě po dobu alespoň dvou měsíců pracovní činnost v rámci mateřské dovolené, otcovské dovolené, dovolené z důvodu osvojení, rodičovské dovolené, dovolené z důvodu přítomnosti rodiče či volna za účelem výchovy dítěte mladšího osmi let. V případě souběžných narození nebo osvojení činí doba přerušení činnosti, která se zohledňuje u všech dotyčných dětí, rovněž dva měsíce.

83 U biologických nebo osvojených dětí musí k uvedenému přerušení činnosti dojít během doby mezi prvním dnem čtvrtého týdne předcházejícího narození nebo osvojení, a posledním dnem šestnáctého týdne po narození či osvojení.

84 V případě opatrovaných dětí výše uvedená ustanovení upravují, že tyto děti musejí být dotyčným úředníkem vychovávány po dobu alespoň devíti let a že k přerušení činnosti musí dojít buď před jejich šestnáctými narozeninami, nebo před dosažením věku, kdy přestanou být nezaopatřenými.

85 Z těchto ustanovení rovněž vyplývá, že za období přerušení činnosti se považují doby, v nichž dotyčná osoba neplatila příspěvky na sociální pojištění a během nichž nevykonávala žádnou profesní činnost.

86 Z důvodů, které jsou *mutatis mutandis* shodné s důvody popsanými v bodech 43 až 49 tohoto rozsudku, je přitom nutno nejprve konstatovat, že ačkoli tato ustanovení působí, pokud jde o pohlaví dotyčných úředníků, navenek neutrálně, jsou podmínky, které ukládají pro přiznání výhody dotčené ve věci v původním řízení v daném případě takové povahy, že mohou vést k tomu, že ji bude požívat vyšší procento žen než mužů.

87 Za těchto podmínek je dále nutno ověřit, zda lze takové rozdílné zacházení mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví v souladu se zásadami zakotvenými v judikatuře a připomenutými v bodech 52 až 55 tohoto rozsudku odůvodnit objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví.

88 V této souvislosti francouzská vláda ve svém vyjádření uvedla, že dotčená vnitrostátní ustanovení sledují stejný účel jako bonifikace dotčené ve věci v původním řízení, tedy kompenzovat kariérní znevýhodnění, k nimž dojde v důsledku přerušení profesní činnosti z důvodu narození, přijetí do rodiny nebo výchovy dětí.

89 Jak bylo připomenuto v bodě 56 tohoto rozsudku, musí vnitrostátní soud s ohledem na všechny relevantní skutečnosti nakonec ověřit, zda vzhledem k podmínkám, které jsou pro něj charakteristické, může režim předčasného odchodu do důchodu s okamžitým nárokem na důchodové dávky, který je dotčený ve věci v původním řízení, jakožto prostředek určený k dosažení tohoto cíle přispět k jeho uskutečnění a zda skutečně odpovídá snaze o jeho dosažení a je prováděn konzistentním a systematickým způsobem z hlediska tohoto cíle. Soudní dvůr má nicméně pravomoc poskytnout uvedenému soudu vodítka, která mu umožní rozhodnout.

90 Stran skutečné snahy dosáhnout cíle uvedeného v daném případě a požadavku konzistentnosti a systematičnosti v tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že se *a priori* nezdá, že přiznání předčasného důchodu s okamžitým nárokem na důchodové dávky úředníkům může kompenzovat nevýhody v kariéře způsobené trojím přerušením výkonu profesní činnosti po dobu dvou měsíců z důvodu narození, přijetí do rodiny nebo výchovy dětí anebo jediným přerušením kariéry v délce dvou měsíců v případě narození nebo přijetí dítěte do rodiny, které je postiženo invaliditou v minimálním rozsahu 80 %. Francouzská vláda také neprokázala, v čem by tato skutečnost mohla uvedená kariérní znevýhodnění kompenzovat.

91 Dále je nutno uvést, že různé skutečnosti charakterizující výhodu dotčenou ve věci v původním řízení se nezdají být *a priori* takové povahy, že by mohly být konzistentním způsobem odůvodněny z hlediska dovolávaného cíle kompenzace uvedených nevýhod.

92 Zaprvé to vyplývá, a bylo to již uvedeno i u bonifikace dotčené ve věci v původním řízení v bodech 72 a 73 tohoto rozsudku z okolnosti, že v případě některých dětí podléhá nárok na předčasný důchod s okamžitým nárokem na důchodové dávky nejen přerušení profesní činnosti v délce dvou měsíců, ale rovněž dodatečné podmínce, že tyto děti vychovával dotyčný úředník alespoň po dobu devíti let.

93 Zadruhé je tomu tak rovněž z důvodu, že výhoda dotčená ve věci v původním řízení je přiznána úředníkům bez rozdílu, podle toho, zda přerušili svou kariéru v rozsahu tří období po dvou měsících u tří různých dětí nebo v rozsahu jednoho období v délce dvou měsíců u dítěte, jehož invalidita činí minimálně 80 %. *A priori* se totiž nezdá, že kariérní znevýhodnění, které vyplývá z přerušení kariéry v délce dvou měsíců a jež má být údajně kompenzováno uvedenou výhodou, jsou odlišná v závislosti na tom, zda je narozené nebo osvojené dítě postižené, či nikoli.

94 Zatřetí je tomu tak stejně z důvodu okolnosti, že z ustanovení dotčených ve věci v původním řízení podle všeho vyplývá, že v případě souběžných narození či osvojení se jediná doba v délce dvouměsíčního přerušení kariéry, které je s nimi spojeno, započítá tolikrát, o kolik dětí se jedná. *A priori* se přitom nezdá, že kariérní znevýhodnění, které údajně vyplývá z přerušení kariéry v délce dvou měsíců, jež má tato výhoda kompenzovat, jsou odlišná v závislosti na tom, zda k tomuto přerušení došlo z důvodu jednoho nebo více narození či osvojení.

95 Začtvrté bude na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda jsou články L. 24 odst. I bod 3 a R. 37 odst. III zákoníku o důchodech, v závislosti na jejich konkrétním rozsahu, které stanoví, že výhoda dotčená ve věci v původním řízení se přiznává na základě zohlednění dob, během kterých dotyčná osoba nevykonávala žádnou profesní činnost, případně rovněž způsobilé porušit výše uvedený požadavek konzistentnosti.

96 Je nutné dodat, že při zkoumání, které bude muset provést, aby se ujistil, že režim dotčený ve věci v původním řízení odpovídá skutečně snaze dosažení dovolávaného cíle konzistentním a systematickým způsobem, bude tento soud možná nucen zohlednit i případné vztahy mezi režimem předčasného odchodu do důchodu s okamžitým nárokem na důchodové dávky, který je dotčený ve věci v původním řízení, a dřívější vnitrostátní právní úpravou, kterou nahradil a o níž nemá Soudní dvůr dostatečné informace. V této souvislosti bude uvedený vnitrostátní soud možná muset ověřit, v jakém rozsahu by takové vztahy mohly mít, tak jak to bylo uvedeno v tomto rozsudku v případě režimu bonifikace dotčeného ve věci v původním řízení, vliv na toto zkoumání.

97 V této věci a vzhledem k tomu, co bylo připomenuto v bodě 81 tohoto rozsudku, je třeba nakonec uvést, že uvedené úvahy ohledně režimu bonifikace v bodech 74 až 78 tohoto rozsudku se mohou *mutatis mutandis* případně použít rovněž u režimu předčasného odchodu do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek, který je dotčený ve věci v původním řízení.

98 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 141 ES musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim předčasného odchodu do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek, jako je režim, o který se jedná ve věci v původním řízení, vede kromě případu, že jej lze odůvodnit takovými objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví, jako je legitimní cíl sociální politiky, a že je vhodný a nezbytný k zaručení dovolávaného cíle, což vyžaduje, aby odpovídal skutečně snaze tohoto cíle dosáhnout a byl prováděn konzistentním a systematickým způsobem, k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování za práci mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.

Ke třetí otázce

99 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda by nepřímá diskriminace případně zjištěná při posouzení první a druhé otázky mohla být odůvodněna na základě čl. 141 odst. 4 ES.

100 Posledně uvedené ustanovení uvádí, že k zajištění úplné rovnosti mezi muži a ženami v profesním životě nebrání zásada rovného zacházení členskému státu zachovat nebo zavést opatření poskytující zvláštní výhody pro usnadnění profesní činnosti méně zastoupeného pohlaví nebo pro předcházení či vyrovnávání nevýhod v profesní kariéře.

101 V daném případě postačí v této souvislosti připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že takové opatření, jako je bonifikace dotčená ve věci v původním řízení, nepředstavuje opatření, na které se vztahuje toto ustanovení Smlouvy o ES, jelikož se omezuje na přiznání bonifikace odpracovaných let úředníkům při jejich odchodu do důchodu, aniž napravuje problémy, na něž mohou narazit během svého pracovního života, a není podle všeho způsobilé kompenzovat nevýhody, kterým jsou uvedení pracovníci vystaveni, tím, že by jim napomáhalo v této kariéře, a zajišťovat tak konkrétně úplnou rovnost mezi muži a ženami v profesním životě (v tomto smyslu viz rozsudek Griesmar, EU:C:2001:648, body 63 až 65; viz rovněž rozsudky Komise v. Itálie, C-46/07, EU:C:2008:618, body 57 a 58, jakož i Komise v. Řecko, C-559/07, EU:C:2009:198, body 66 až 68).

102 Je tomu tak i v případě takového opatření, jako je předčasný odchod do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek, jelikož toto opatření, které se omezuje na zvýhodnění předčasného ukončení profesní kariéry, není způsobilé napravit problémy, na něž mohou úředníci narazit během svého pracovního života, tím, že by jim napomáhalo v této kariéře, a zajistit tak konkrétně úplnou rovnost mezi muži a ženami v profesním životě.

103 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že čl. 141 odst. 4 ES musí být vykládán v tom smyslu, že mezi opatření v něm uvedená nepatří taková vnitrostátní opatření, jako jsou opatření dotčená ve věci v původním řízení, která pouze umožňují dotyčným pracovníkům využít nároku na předčasný odchod do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek a přiznat jim bonifikaci za odpracovaná léta při jejich odchodu do důchodu, aniž napravují problémy, na které mohou dotyční pracovníci narazit během své profesní kariéry.

K nákladům řízení

104 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 141 ES musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim bonifikace důchodů, jako je režim, o který se jedná ve věci v původním řízení, vede kromě případu, že jej lze odůvodnit takovými objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví, jako je legitimní cíl sociální politiky, a že je vhodný a nezbytný k zaručení dovolávaného cíle, což vyžaduje, aby odpovídal skutečně snaze dosáhnout tohoto cíle a byl prováděn konzistentním a systematickým způsobem, k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování za práci mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.**

2) **Článek 141 ES musí být vykládán v tom smyslu, že takový režim předčasného odchodu do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek, jako je režim, o který se jedná ve věci v původním řízení, vede kromě případu, že jej lze odůvodnit takovými objektivními faktory prostými jakékoli diskriminace na základě pohlaví, jako je legitimní cíl sociální politiky, a že je vhodný a nezbytný k zaručení dovolávaného cíle, což vyžaduje, aby odpovídal skutečně snaze tohoto cíle dosáhnout a byl prováděn konzistentním a systematickým způsobem, k nepřímé diskriminaci v oblasti odměňování za práci mezi pracovníky ženského a mužského pohlaví, která je v rozporu s tímto článkem.**

3) **Článek 141 odst. 4 ES musí být vykládán v tom smyslu, že mezi opatření v něm uvedená nepatří taková vnitrostátní opatření, jako jsou opatření dotčená ve věci v původním řízení, která pouze umožňují dotyčným pracovníkům využít nároku na předčasný odchod do důchodu s okamžitým vyplacením důchodových dávek a přiznat jim bonifikaci za odpracovaná léta při jejich odchodu do důchodu, aniž napravují problémy, na které mohou dotyční pracovníci narazit během své profesní kariéry.**

Podpisy.